

Comparison of Predictors of Boredom in Students of Arak University of Medical Sciences and Islamic Azad University

Bahman Salehi¹, Shirin Moradi^{2*}, Somayeh Ebrahimi², Mohammad Rafiei³

1- Associate Professor, Department of Psychiatry, Arak University of Medical Sciences, Arak, Iran.

2- MSc in General Psychology, Department of Psychology, Islamic Azad University of Arak, Arak, Iran.

3- Associate Professor, PhD in Biostatistics, Department of Health and Social Medicine, Arak University of Medical Sciences, Arak, Iran.

Received: 18 Jan 2016, Accepted: 20 Apr 2016

Abstract

Background: Boredom is a psychological phenomenon that was defined as an aversive state or incompatibility with every repetitive experience while the release of stability is not allowed. Boredom has several complications. So, the goal of this study is to compare the predictors of boredom in students of Arak University of medical sciences and Islamic Azad University.

Materials and Methods: The current descriptive-comparative study has been done on 966 students (from Arak University of medical sciences and Islamic Azad University). The scale of current study was a checklist list of demographic information, predictors of boredom assess questionnaire, Farmer and Sundberg's boredom proneness scale. Data were analyzed by using chi-square, Pearson correlation, multivariate regression, and Fisher's z.

Results: The greatest number of students from both universities have normal boredom without a statistically significant difference between male and female students ($p=0.06$). University factor had the highest average between students. Totally, boredom had a significant correlation with each of the home ($p=0.000$) and society ($p=0.001$) factors. All three factors including home ($p=0.033$), university ($p=0.033$) and society ($p=0.031$) can explain and predict boredom in male and female students.

Conclusion: The results showed that university factor was the most important factor for predicting boredom between college students. Thus, in order to avoid adverse effects of boredom on students educational activities, this phenomenon and its causes should be considered.

Keywords: Boredom, Student, University

*Corresponding Author:

Address: Department of Psychology, Islamic Azad University of Arak, Arak, Iran.

Email: sh.moradi2008@yahoo.com

مقایسه عوامل پیش‌بینی کننده بی‌حوصلگی در دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی و آزاد اسلامی اراک

بهمن صالحی^۱، شیرین مرادی^{۲*}، سمیه ابراهیمی^۲، محمد رفیعی^۳

۱-دانشیار، روان‌پزشک، گروه روان‌پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اراک، اراک، ایران.

۲-کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی اراک، اراک، ایران.

۳-دانشیار، دکترای آمار حیاتی، گروه بهداشت و پزشکی اجتماعی، دانشگاه علوم پزشکی اراک، اراک، ایران.

تاریخ دریافت: ۹۴/۱۰/۲۹ تاریخ پذیرش: ۹۵/۲/۱

چکیده

زمینه و هدف: بی‌حوصلگی پدیده‌ای روانی است که به عنوان یک حالت تنفر یا ناسازگاری با هر نوع تجربه تکراری در شرایطی که رهایی از ثبات امکان‌پذیر نیست، تعریف می‌گردد و عوارض متعددی به دنبال دارد؛ از این‌رو هدف از اجرای این پژوهش مقایسه عوامل پیش‌بینی کننده بی‌حوصلگی در دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی و آزاد اسلامی اراک بود.

مواد و روش‌ها: این پژوهش یک مطالعه توصیفی-مقایسه‌ای بود که بر روی نمونه‌ای متشکل از ۹۹۶ دانشجوی (دانشگاه‌های علوم پزشکی و آزاد اسلامی اراک) اجرا گردید. چک لیست اطلاعات جمعیت شناختی، پرسش‌نامه‌های ارزیابی عوامل پیش‌بینی کننده بی‌حوصلگی و آمادگی برای تجربه بی‌حوصلگی فارمر و ساندبرگ ابزارهای به کار رفته بودند. داده‌ها با استفاده از آزمون کای مربع، ضریب هم‌بستگی پیرسون، رگرسیون چند متغیره و Z فیشر تجزیه و تحلیل شدند. p کمتر از ۰/۰۵ نیز معنی‌دار تلقی گردید.

یافته‌ها: بیشترین تعداد دانشجویان هر دو دانشگاه دارای بی‌حوصلگی از نوع نرمال بودند و بین دانشجویان زن و مرد هر دو دانشگاه از نظر بی‌حوصلگی تفاوت معنی‌داری وجود نداشت ($p=۰/۰۶$). عامل دانشگاه از بالاترین میانگین در بین دانشجویان هر دو دانشگاه برخوردار بود. به طور کلی، بی‌حوصلگی با هر یک از عوامل خانه ($p=۰/۰۰۰$) و اجتماع ($p=۰/۰۰۱$) ارتباط معنی‌داری داشت و هر سه عامل خانه ($p=۰/۰۳۳$)، دانشگاه ($p=۰/۰۳۳$) و اجتماع ($p=۰/۰۳۱$) به طور معنی‌داری بی‌حوصلگی دانشجویان را پیش‌بینی نمودند.

نتیجه‌گیری: نتایج نشان داد که عامل دانشگاه مهم‌ترین عامل پیش‌بینی کننده بی‌حوصلگی دانشجویان است؛ از این‌رو جهت جلوگیری از اثرات سوء بی‌حوصلگی بر فعالیت‌های تحصیلی دانشجویان، توجه کافی به این پدیده و عوامل پدیدآورنده آن ضروری می‌باشد.

واژگان کلیدی: بی‌حوصلگی، دانشجویان، دانشگاه

*نویسنده مسئول: ایران، اراک، دانشگاه آزاد اسلامی اراک، گروه روان‌شناسی

Email: sh.moradi2008@yahoo.com

مقدمه

یکی از بحث برانگیزترین پدیده‌های روانی که از دیرباز تاکنون مورد توجه اندیشمندان رشته‌های مختلف علمی بوده است، پدیده‌ای است تحت عنوان بی حوصلگی. این پدیده در ادبیات پژوهشی به عنوان حالتی از تنفر یا ناسازگاری با هر نوع تجربه‌ی تکراری مثل کار روزانه یا برخورد با افراد کسل کننده، ملال آور و بی‌قراری زیاد در شرایطی که رهایی از ثبات (یکنواختی) امکان پذیر نیست، تعریف گردیده است (۱) و با علایمی هم‌چون مشکل در حفظ توجه، بی‌توجهی، عدم تمرکز، احساس یکنواختی ذهنی، ملال، فقدان علاقه، محزون بودن، خمیازه کشیدن، بی‌قراری، خواب‌آلودگی، تأخیر و تعلل، خستگی و کوفتگی توصیف شده است (۲) و از لحاظ پدیدارشناسی با حالت‌های مشابهی چون بی‌علاقگی و بی‌تفاوتی، عدم لذت و افسردگی مرتبط است، اما از لحاظ ساختاری متمایز گردیده است (۳، ۴). هم‌چنین در متون مختلف پدیده بی حوصلگی با گستره گوناگونی از اختلالات روان‌شناختی، عصب‌شناختی و ویژگی‌های شخصیتی مانند تکانشگری، بی‌توجهی و عدم تمرکز، بی‌قراری، خیال‌بافی، فرسودگی شناختی، خود‌پنداره و خودشکوفایی مرتبط شناخته شده است (۵-۱۱). در رابطه با عوامل سببی بی حوصلگی، تفاوت‌های آشکاری در ادبیات پژوهشی مشهود است. بدین صورت که نتایج به دست آمده از برخی پژوهش‌ها نشان داده‌اند که عواملی چون بی‌معنایی، بی‌هدفی و عدم مدیریت اوقات فراغت در زندگی از مهم‌ترین عوامل ایجادکننده بی حوصلگی هستند (۱۶-۱۲)؛ اما پژوهش‌های دیگر مواردی چون تکالیف زیاد، محیط تحصیلی نامناسب، روابط خصمانه معلمان و دانش‌آموزان، عدم برقراری ارتباط با موضوع درس و سخنرانی یا فهم آسان موضوع درسی بدون کمترین چالش را به عنوان عوامل ایجادکننده بی حوصلگی در محیط‌های یادگیری برشمرده‌اند (۱۷، ۱۸)؛ علاوه بر این در کنار علل نامبرده، هوش بالا نیز به عنوان یک عامل شخصی مرتبط با بی حوصلگی مطرح گردیده است. به گونه‌ای که امروزه مشاهده شده است حیواناتی که در باغ وحش‌ها زندگی می‌کنند نیز به گونه‌ای با این موضوع درگیر می‌باشند؛ برای مثال حیواناتی چون میمون‌ها و خرس‌ها که

دارای هوش بالاتری هستند بیشتر دچار چنین مساله‌ای می‌شوند، در مقابل حیواناتی چون مارها و کروکودیل‌ها به نظر می‌رسد که مشکلی با بی حوصلگی ندارند (۱۹). در نهایت با در نظر گرفتن مطالب مطرح شده فوق و با توجه به این که دانشجویان هر جامعه به عنوان یکی از هوشمندترین و مستعدترین اقشار جامعه هستند و حاصل دسترنج معنوی و انسانی هر کشوری می‌باشند، چنین به نظر می‌رسد که توجه به سلامت روانی این قشر از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از این رو، این مطالعه با هدف بررسی و مقایسه عوامل پیش‌بینی کننده بی حوصلگی در دانشجویان دانشگاه‌های علوم پزشکی (دانشکده پزشکی و پیراپزشکی) و آزاد اسلامی اراک (دانشکده فنی-مهندسی) صورت پذیرفته است.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی-مقایسه‌ای می‌باشد که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و اصل جیمز استیونس که تعداد حجم نمونه مناسب را به صورت بازه $15q < n < 5q$ در نظر می‌گیرد (q تعداد سوالات پرسش‌نامه و n حجم نمونه می‌باشد) به صورت مقطعی بر روی نمونه‌ای متشکل از ۱۳۰۰ دانشجوی مقطع کارشناسی مشغول به تحصیل در دو دانشگاه علوم پزشکی (دانشکده پزشکی و پیراپزشکی) و آزاد اسلامی (دانشکده فنی-مهندسی) اراک اجرا گردیده است. البته بنا بر محدودیت‌ها و با وجود توضیحات پی در پی مجریان مبنی بر محفوظ ماندن اطلاعات شخصی، حجم نمونه به ۹۹۶ نفر (۵۴۶ نفر از دانشگاه علوم پزشکی و ۴۵۰ نفر از دانشگاه آزاد اسلامی) کاهش یافت. اجرای این پژوهش در سه مرحله انجام گرفت، بدین ترتیب که در مرحله اول، جهت بررسی مفهوم بی حوصلگی از دیدگاه جامعه هدف، استخراج عوامل و مؤلفه‌هایی که می‌توانستند منعکس کننده وجوه وابسته به فرهنگ بی حوصلگی باشند، تعیین پیش‌بینی کننده‌ها و عوامل تبیین کننده بی حوصلگی، یک مصاحبه ساخت یافته با ۵۰ نفر از دانشجویان مرد و زن (به صورت فردی) صورت پذیرفت؛ البته قبل از اجرای مصاحبه، هدف از اجرای آن و اختیاری بودن شرکت در مصاحبه برای دانشجویان توضیح

پرسش نامه ها اقدام می کردند (در تمامی مراحل تحقیق، اعلامیه های اخلاقی هلسینکی و مصوبات اخلاقی کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی اراک لحاظ گردید). در پایان داده های جمع آوری شده با استفاده از نرم افزارهای SPSS نسخه ۲۰، آزمون های آماری کای مربع، ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون چند متغیره، Z فیشر (آزمون مقایسه دو ضریب همبستگی) و سطح معنی داری ۰/۰۵ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. شایان ذکر است در این مطالعه علاوه بر پرسش نامه ارزیابی عوامل پیش بینی کننده بی حوصلگی، از ابزارهای دیگری نیز استفاده گردید که عبارت اند از:

۱- **چک لیست اطلاعات جمعیت شناختی:** این چک لیست با ۲۳ سوال توسط مجریان طرح جهت بررسی اطلاعات جمعیت شناختی افراد شرکت کننده در طرح تهیه گردید.

۲- **پرسش نامه آمادگی برای تجربه بی حوصلگی:** این پرسش نامه توسط فارمر و ساندرگ در سال ۱۹۸۶ برای ارزیابی میزان گرایش و آمادگی افراد ۱۷ سال به بالا برای تجربه بی حوصلگی ساخته شده است (البته این پرسش نامه برای کودکان نیز مناسب می باشد)؛ این پرسش نامه دربرگیرنده ۲۸ سوال است که به صورت درست و نادرست یا در یک مقیاس ۷ درجه ای لیکرت (از کاملاً مخالفم با امتیاز ۱ تا کاملاً موافقم با امتیاز ۷) نمره گذاری می گردد (۱۰ سوال از این پرسش نامه به صورت معکوس نمره گذاری می کردند). شایان ذکر است که نتایج به دست آمده از پژوهش های گوناگون حاکی از روایی و پایایی خوب این پرسش نامه می باشند. برای مثال، گروهی روایی و پایایی فرم ۷ درجه ای لیکرت این پرسش نامه را ۰/۷۲ تا ۰/۷۵ گزارش نموده اند و گروهی دیگر نیز با استفاده از روش بازآزمایی، روایی و پایایی ۰/۷۹ تا ۰/۹۱ را گزارش نموده اند (۱۱۸) و (۲۳-۲۰). شایان ذکر است در این پژوهش اعتبار به دست آمده برای این پرسش نامه از طریق آلفای کرونباخ برابر با ۰/۷۴ بود.

یافته ها

اطلاعات به دست آمده نشان داد که بیشترین تعداد دانشجویان هر دو دانشگاه علوم پزشکی (دانشکده

داده شد. بدین ترتیب دانشجویانی که تمایل به شرکت در مصاحبه داشتند به مدت حداکثر ۴۰ دقیقه در این مصاحبه با سؤالاتی چون «بی حوصلگی چیست؟ وقتی شما بی حوصله می شوید چه افکار و احساساتی دارید؟ چه عواملی موجب می شوند شما بی حوصله شوید؟ وقتی بی حوصله می شوید چه کارهایی انجام می دهید؟» تحت پرسش قرار می گرفتند. در مرحله دوم، با استناد به نتایج به دست آمده از مصاحبه با دانشجویان، نظریه ها و تحقیقات انجام شده و آزمون های سنجش بی حوصلگی (مقیاس آمادگی برای بی حوصلگی (BPS)، مقیاس حساسیت بی حوصلگی (BSS)، بی حوصلگی فراغت (LBS) و مقیاس سنجش عوامل پیش بینی کننده بی حوصلگی در نوجوانان) جهت بررسی عوامل مستعد کننده بی حوصلگی در دانشجویان، یک پرسش نامه ۶۵ سوالی که در یک مقیاس ۴ درجه ای لیکرت (از اصلاً بی حوصله نمی شوم با نمره ۱ تا کاملاً بی حوصله می شوم با نمره ۴) نمره گذاری می گردید، در سه زمینه خانه (۱۸ سوال)، دانشگاه (۲۵ سوال) و اجتماع (۲۲ سوال) به گونه ای که منطبق با ویژگی های فرهنگی و اجتماعی کشور باشد، تهیه شد. در این پژوهش اعتبار پرسش نامه ۶۵ سوالی محقق ساخته جهت بررسی عوامل پیش کننده بی حوصلگی در بین دانشجویان از طریق آلفای کرونباخ برابر بود با ۰/۹۳ و ضرایب اعتبار درونی (آلفای کرونباخ) خرده مقیاس های خانه، دانشگاه و اجتماع به ترتیب عبارت بودند از: ۰/۸۱، ۰/۸۸ و ۰/۸۷. در مرحله سوم، آزمون گره های آموزش دیده با مراجعه به دانشگاه علوم پزشکی اراک (دانشکده پزشکی و پیراپزشکی) و دانشگاه آزاد اسلامی اراک (دانشکده فنی - مهندسی) به توزیع پرسش نامه های (با مراجعه به هر کلاس توضیحات لازم درباره چرایی انجام این پژوهش، اختیاری بودن شرکت در طرح، محرمانه باقی ماندن اطلاعات، تجزیه و تحلیل گروهی اطلاعات توسط نرم افزار و نحوه تکمیل هر یک از پرسش نامه ها ارایه می گردید) مربوطه می پرداختند و پس از تعیین وقت جمع آوری پرسش نامه ها که معمولاً ۳۰ دقیقه (در صورت همکاری اساتید و اجازه آن ها جهت تکمیل پرسش نامه در کلاس درس) یا ۳ روز تا یک هفته (در صورت عدم همکاری اساتید) بود، جهت جمع آوری

فراغت ($p=0/01$)، مورد قبول واقع نشدن توسط والدین به عنوان یک فرد بزرگسال و بالغ ($p=0/01$)، مورد تأیید واقع نشدن شیوه زندگی از سوی والدین ($p=0/01$) (عامل خانه) از نظر آماری تفاوت معنی داری وجود داشته است (جدول ۲).

جدول ۲. میانگین و انحراف معیار متغیرهای پیش بینی کننده بی حوصلگی در عامل خانه

p	انحراف		گوپه ها شاخص
	انحراف	معیار	
	انحراف	معیار	
	معیار	میانگین	
	انحراف	معیار	
	معیار	میانگین	
0/87	3/00±1/03	3/01±1/00	مشاخره و جرو بحث والدین
0/01	2/87±0/97	2/65±0/98	سخت گیری های والدین
0/06	2/17±1/09	2/27±1/04	تنها ماندن در خانه
0/10	1/77±0/92	1/64±0/84	روابط با خواهر و برادر
0/03	2/44±1/01	2/26±1/03	نصیحت های والدین
0/12	2/83±1/00	2/68±1/00	نداشتن پول جهت خرید و تفریح
0/03	3/15±0/92	2/99±0/97	نداشتن کاری جهت سرگرم شدن
0/12	3/11±0/89	2/97±0/95	انجام کارهای تکراری در خانه
0/01	3/28±0/89	3/13±0/87	ماندن در خانه و انجام کارهایی که مورد علاقه نیستند
0/04	2/93±1/02	2/85±0/97	نداشتن مسافرت های تفریحی یا خانواده
0/01	3/14±0/90	2/98±0/90	نداشتن وسیله ای جهت سرگرمی
0/01	2/49±1/01	2/24±0/92	روزهای تعطیل و اوقات فراغت
0/55	2/07±0/95	2/07±0/91	داشتن مسئولیت ها و وظایف زیاد
0/16	2/43±0/97	2/32±0/93	انتظارات و توقعات زیاد والدین
0/01	3/02±0/97	2/91±0/91	مورد قبول واقع نشدن توسط والدین به عنوان یک فرد بزرگسال و بالغ
0/01	2/93±0/96	2/80±0/89	مورد تأیید واقع نشدن شیوه زندگی از سوی والدین
0/15	2/67±1/00	2/64±0/93	مشکلات مالی خانواده
0/18	2/74±0/98	2/79±0/92	مشکلات خانواده با دیگران

در عامل دانشگاه، گوپه های کلاس خشک و جدی (3/11) و محیط خسته کننده خوابگاه (3/10) از

پزشکی و پیراپزشکی) و آزاد اسلامی (دانشکده فنی - مهندسی) اراک از نظر بی حوصلگی در طبقه نرمال و عادی قرار داشته اند و تفاوت موجود در بین دو گروه از نظر آماری معنی دار بوده است ($p=0/01$) اما بین دانشجویان زن و مرد هر دو دانشگاه از نظر بی حوصلگی تفاوت آماری معنی داری وجود نداشته است ($p=0/06$). از میان عوامل پیش بینی کننده بی حوصلگی دانشجویان، عامل دانشگاه با میانگین 66/82 در دانشگاه علوم پزشکی (دانشکده پزشکی و پیراپزشکی) و میانگین 63/81 در دانشگاه آزاد اسلامی (دانشکده فنی - مهندسی) از بالاترین میانگین برخوردار بوده است و تفاوت های مشاهده شده در بین دو دانشگاه در هر یک از عوامل خانه ($p=0/01$)، دانشگاه ($p=0/01$) و اجتماع ($p=0/01$) معنی دار بوده است (جدول ۱).

جدول ۱. مقایسه میانگین و انحراف معیار عوامل پیش بینی کننده بی حوصلگی دانشجویان دو دانشگاه علوم پزشکی (دانشکده پزشکی و پیراپزشکی) و آزاد اسلامی (دانشکده فنی - مهندسی) اراک

p	انحراف		شاخص عوامل
	انحراف	معیار	
	انحراف	معیار	
	معیار	میانگین	
	انحراف	معیار	
	معیار	میانگین	
0/01	4/40±1/92	4/39±1/55	خانه
0/01	63/81±12/88	66/82±13/45	دانشگاه
0/01	59/95±11/04	60/69±11/25	اجتماع

در مورد عامل خانه، گوپه های ماندن در خانه و انجام کارهایی که مورد علاقه نیستند (3/13)، مشاخره و جرو بحث والدین (3/01)، ماندن در خانه و انجام کارهایی که مورد علاقه نیستند (3/28)، نداشتن کاری جهت سرگرم شدن (3/15) به ترتیب در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی (دانشکده پزشکی و پیراپزشکی) و دانشگاه آزاد اسلامی (دانشکده فنی - مهندسی) از بالاترین میانگین برخوردار بوده اند؛ در بین دانشجویان هر دو دانشگاه در هر یک از گوپه های سخت گیری های والدین ($p=0/01$)، نصیحت های والدین ($p=0/03$)، نداشتن کاری جهت سرگرم شدن ($p=0/03$)، ماندن در خانه و انجام کارهایی که مورد علاقه نیستند ($p=0/01$)، نداشتن مسافرت های تفریحی با خانواده ($p=0/04$)، نداشتن وسیله ای جهت سرگرمی ($p=0/01$)، روزهای تعطیل و اوقات

دوستان و دانشجویان ($p=0/01$)، نمره و رشته تحصیلی، ملاک باهوش و موفق بودن ($p=0/01$)، عدم علاقه به رشته تحصیلی ($p=0/01$)، رفتار همکلاسی‌ها ($p=0/01$)، کلاس خشک و جدی ($p=0/04$)، رفتار کارمندان دانشگاه ($p=0/01$)، نبودن اردوهای تفریحی دانشجویی در مناسبت‌های مختلف ($p=0/01$)، نبودن کلاس‌های فوق برنامه مناسب ($p=0/01$)، نبودن یک باشگاه ورزشی مناسب برای دانشجویان ($p=0/01$)، نبودن یک سیستم مشاوره‌ای مناسب ($p=0/02$)، دوری از خانواده ($p=0/01$) از نظر آماری تفاوت معنی داری وجود داشته است (جدول ۳).

بالاترین میانگین در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی (دانشکده پزشکی و پیراپزشکی) برخوردار بوده اند؛ در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی (دانشکده فنی - مهندسی) به ترتیب گویه‌های نبودن شرایط کافی جهت عملی نمودن مباحث تئوری ($3/10$) و متناسب نبودن آموزش‌ها با ملزومات بازار کار ($3/08$) از بالاترین میانگین برخوردار بوده اند. در بین دانشجویان هر دو دانشگاه از لحاظ هر یک از گویه‌های متناسب نبودن آموزش‌ها با ملزومات بازار کار ($p=0/01$)، نبودن شرایط کافی جهت عملی نمودن مباحث تئوری ($p=0/01$)، مورد تأیید قرار نگرفتن از سوی

جدول ۳. میانگین و انحراف معیار متغیرهای پیش بینی کننده بی حوصلگی در عامل دانشگاه

p	دانشگاه		گویه‌ها شاخص
	آزاد اسلامی	علوم پزشکی	
0/17	2/98±0/96	2/92±0/92	یادگیری مطالب پیچیده
0/46	2/77±0/98	2/75±0/94	نبودن فردی که جهت آموزش و آسان نمودن مباحث پیچیده کمک نماید
0/10	2/91±0/97	2/84±0/92	بودن در کلاسی که مباحث پیچیده آموزش داده می شود
0/01	3/08±0/92	3/07±0/91	متناسب نبودن آموزش‌ها با ملزومات بازار کار
0/09	2/87±0/95	2/86±0/89	از این که فقط سرکلاس بنشینم و ذهنم را با یک سری مطالب پرکنم
0/00	3/10±0/95	3/00±0/88	نبودن شرایط کافی جهت عملی نمودن مباحث تئوری
0/08	3/01±0/98	3/09±0/89	نبودن بستری لازم جهت شکوفایی ایده‌ها و افکار دانشجویان در زمینه‌های مختلف
0/01	2/67±0/96	2/87±0/93	مورد تأیید قرار نگرفتن از سوی دوستان و دانشجویان
0/01	2/86±1/04	2/92±0/96	نمره و رشته تحصیلی، ملاک باهوش و موفق بودن
0/01	2/99±1/11	2/98±1/00	عدم علاقه به رشته تحصیلی
0/73	3/02±1/01	2/99±1/03	بدست آوردن شغلی بعد از فارغ التحصیلی که متناسب با رشته تحصیلی نباشد
0/38	2/94±0/98	2/97±0/92	کسب نمرات پایین
0/01	2/35±0/96	2/67±0/94	رفتار همکلاسی‌ها
0/04	3/03±0/99	3/11±0/88	کلاس خشک و جدی
0/67	3/07±0/96	3/06±0/92	رفتار سختگیرانه و خشک اساتید
0/15	2/67±0/94	2/72±0/88	نحوه تدریس اساتید
0/01	2/83±0/98	2/64±0/96	رفتار کارمندان دانشگاه
0/01	2/72±1/08	2/87±1/00	نبودن اردوهای تفریحی دانشجویی در مناسبت‌های مختلف
0/15	2/66±1/07	2/77±1/01	نبودن جشنواره‌های علمی-تفریحی در مناسبت‌های مختلف
0/01	2/37±1/03	2/60±0/98	نبودن کلاس‌های فوق برنامه مناسب
0/01	2/78±1/09	2/85±0/99	نبودن یک باشگاه ورزشی مناسب برای دانشجویان
0/12	2/89±0/99	3/10±0/93	محیط خسته کننده خوابگاه
0/30	2/99±0/87	2/99±0/91	عدم همفکری دانشجویان هم اتاقی
0/02	2/68±1/03	2/69±0/94	نبودن یک سیستم مشاوره‌ای مناسب
0/01	2/80±0/94	3/04±0/89	دوری از خانواده

تکراری ($p=0/03$)، دیدن صحنه‌های دعوا و پرخاش گری ($p=0/01$)، تفاوت قائل شدن بین مردها و زن‌ها ($p=0/01$)، نبود یا کمبود امکانات آموزشی و تفریحی مناسب در سطح شهر ($p=0/04$) از نظر آماری تفاوت معنی‌داری وجود داشته است (جدول ۴).

در عامل اجتماع، به ترتیب متغیرهای بالاتکلیفی ($3/33$ ، $3/44$) و بی‌کاری ($3/30$ ، $3/20$) از بالاترین میانگین در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی (دانشکده پزشکی و پیراپزشکی) و دانشگاه آزاد اسلامی (دانشکده فنی - مهندسی) برخوردار بوده‌اند؛ در بین دانشجویان هر دو دانشگاه از لحاظ هر یک از گویه‌های برخورد با افراد

جدول ۴. میانگین و انحراف معیار متغیرهای پیش بینی کننده بی حوصلگی در عامل اجتماع

p	دانشگاه		شاخص گویه‌ها
	آزاد اسلامی	علوم پزشکی	
	انحراف	انحراف	
	معیار $\pm$ میانگین	معیار $\pm$ میانگین	
0/03	2/28 $\pm$ 0/98	2/42 $\pm$ 0/94	برخورد با افراد تکراری
0/25	2/85 $\pm$ 0/98	2/95 $\pm$ 0/97	برخورد با افرادی که از لحاظ مختلف با من فرق دارند و نمی‌توانیم یکدیگر را درک نماییم
0/23	2/40 $\pm$ 0/95	2/47 $\pm$ 0/90	رفتن به مکان‌های تکراری
0/11	2/41 $\pm$ 1/02	2/30 $\pm$ 0/96	دیدن برنامه‌های تلویزیونی
0/48	2/00 $\pm$ 0/91	2/09 $\pm$ 0/92	شنیدن موسیقی‌های تکراری
0/43	2/23 $\pm$ 0/91	2/23 $\pm$ 0/93	زیاد کار کردن
0/06	2/53 $\pm$ 0/95	2/60 $\pm$ 0/87	انجام کارهای تکراری
0/08	2/78 $\pm$ 0/90	2/83 $\pm$ 0/83	انجام کارهایی که مورد علاقه نیستند، صرف بیکار نبودن
0/10	3/22 $\pm$ 0/88	3/17 $\pm$ 0/83	انجام ندادن کارهای مورد علاقه
0/26	3/30 $\pm$ 0/88	3/20 $\pm$ 0/91	بیکاری
0/21	3/44 $\pm$ 0/84	3/33 $\pm$ 0/88	بالاتکلیفی
0/21	2/41 $\pm$ 0/97	2/39 $\pm$ 0/95	نگرش مردم نسبت به من
0/24	2/78 $\pm$ 1/01	2/71 $\pm$ 0/96	نصیحت کردن (گیر دادن) دیگران
0/40	3/09 $\pm$ 0/95	3/07 $\pm$ 0/90	رفتارهای نامناسب دیگران
0/01	2/82 $\pm$ 1/01	2/97 $\pm$ 0/96	دیدن صحنه‌های دعوا و پرخاشگری
0/05	2/85 $\pm$ 0/98	2/93 $\pm$ 0/89	ترافیک
0/06	2/91 $\pm$ 1/00	3/04 $\pm$ 0/91	شلوغی و سرو صدای زیاد
0/10	2/99 $\pm$ 0/99	3/04 $\pm$ 0/90	آلودگی هوا
0/78	3/15 $\pm$ 0/92	3/15 $\pm$ 0/88	به نتیجه مطلوب نرسیدن با وجود تلاش‌های بی‌شمار
0/01	2/79 $\pm$ 1/11	2/84 $\pm$ 0/99	تفاوت قائل شدن بین مردها و زن‌ها
0/04	3/19 $\pm$ 0/92	3/13 $\pm$ 0/86	نبودن یا کمبود امکانات آموزشی و تفریحی مناسب در سطح شهر
0/06	2/80 $\pm$ 1/09	2/91 $\pm$ 0/99	تنهایی (با وجود حضور آدم‌های زیاد و مختلف در اطرافم)

ضریب هم‌بستگی بی‌حوصلگی با هر یک از عوامل خانه ($p=0/57$ ، $Z=0/56$)، دانشگاه ($p=0/43$ ، $Z=0/78$) و اجتماع ($p=0/32$ ، $Z=0/98$) در بین دانشجویان زن و مرد وجود نداشته است (جدول ۵).

بی‌حوصلگی به ترتیب با هر یک از عوامل خانه ($p=0/000$) و اجتماع ($p=0/002$) در گروه دانشجویان زن و عامل خانه ($p=0/006$) در گروه دانشجویان مرد هم‌بستگی معنی‌داری داشته است و تفاوت معنی‌داری بین

جدول ۵. مقایسه ارتباط و همبستگی عوامل پیش بینی کننده بی حوصلگی با بی حوصلگی بر حسب جنسیت

p	z	مرد				زن				متغیر	گروه	
		اجتماع	دانشگاه	خانه	بی حوصلگی	اجتماع	دانشگاه	خانه	بی حوصلگی			
-	-	۰/۰۷۵	-۰/۰۰۱	**	۰/۱۲۸	-	**	۰/۰۴۹	۰/۱۶۴ **	-	C	بی حوصلگی
		۰/۱۱۱	۰/۹۷۶	۰/۰۰۱	-	۰/۰۰۲	۰/۲۶۱	۰/۰۰۰	-	-	P	
۰/۵۷	۰/۵۶	۰/۴۸۹	۰/۳۸۵ **	-	۰/۱۲۸ **	۰/۴۶۳	۰/۳۹۲	-	۰/۱۶۴ **	۰/۱۶۴ **	C	خانه
		۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۶	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	P	
۰/۴۳	۰/۷۸	۰/۵۳۷	-	۰/۳۸۵	-۰/۰۰۱	۰/۵۶۰	-	۰/۳۹۲ **	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹	C	دانشگاه
		۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	۰/۹۷۶	۰/۰۰۰	-	۰/۰۰۰	۰/۲۶۱	۰/۲۶۱	P	
۰/۳۲	۰/۹۸	-	۰/۵۳۷ **	۰/۴۸۹	۰/۰۷۵	-	۰/۵۶۰	۰/۴۶۳ **	۰/۱۳۷ **	۰/۱۳۷ **	C	اجتماع
		-	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۱۱۱	-	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۲	۰/۰۰۲	P	

** C: ضریب همبستگی P: سطح معناداری Z: فیشر (آزمون مقایسه دو ضریب همبستگی) سطح معناداری برای هر دو گروه: $P < 0/01$

هر سه عامل خانه ($p=0/033$)، بی حوصلگی دانشجویان زن و مرد را تبیین و پیش‌بینی نمایند (جدول ۶).

جدول ۶. نتایج حاصل از اجرای رگرسیون بر روی عامل های پیش بینی کننده بی حوصلگی

جنسیت	زن		مرد		شاخص متغیر
	b	Sig	b	Sig	
خانه	-۰/۱۳۶	۰/۰۳۳	-۰/۱۳۶	۰/۰۳۳	خانه
دانشگاه	-۰/۱۳۲	۰/۰۳۳	-۰/۱۳۶	۰/۰۳۳	دانشگاه
اجتماع	-۰/۱۳۸	۰/۰۳۱	-۰/۱۳۸	۰/۰۳۱	اجتماع

* $p < 0/05$

بحث

شدن (از عامل خانه)، کلاس خشک و جدی، محیط خسته کننده خوابگاه، نبودن شرایط کافی جهت عملی نمودن مباحث تئوری و متناسب نبودن آموزش‌ها با ملزومات بازار کار (از عامل دانشگاه)، بلا تکلیفی و بی‌کاری (از عامل اجتماع)، بالاترین میانگین در بین دانشجویان هر دو دانشگاه را داشتند. به طور کلی، بی‌حوصلگی با هر یک از عوامل خانه و اجتماع (در بین دانشجویان زن، هر دو عامل و در بین دانشجویان مرد، تنها عامل خانه) ارتباط معنی‌داری دارد و هر سه عامل خانه، دانشگاه و اجتماع می‌توانند بی‌حوصلگی دانشجویان زن و مرد را تبیین و پیش‌بینی نمایند. شایان ذکر است که نتایج به دست آمده از این پژوهش با نتایج به دست آمده از پژوهش‌های چانک و همکاران (۲۰۱۴) و

یافته‌های به دست آمده از پژوهش حاضر نشان دادند که دانشجویان هر دو دانشگاه علوم پزشکی (دانشکده پزشکی و پیراپزشکی) و آزاد اسلامی (دانشکده فنی-مهندسی) اراک دارای بی‌حوصلگی از نوع طبیعی و نرمال بوده‌اند و بین دانشجویان زن و مرد هر دو دانشگاه از نظر بی‌حوصلگی تفاوت آماری معنی‌داری وجود نداشته است. از میان عوامل پیش‌بینی کننده بی‌حوصلگی دانشجویان، عامل دانشگاه از بالاترین میانگین در هر دو دانشگاه برخوردار بوده است؛ هم‌چنین به ترتیب هر یک از گویه‌های ماندن در خانه و انجام کارهایی که مورد علاقه نیستند، مشاغل و جرو بحث والدین و نداشتن کاری جهت سرگرم

لینسین (۲۰۱۲) مبنی بر عدم ارتباط یادگیری‌ها در مدرسه با اهداف، منافع و ارزش‌های زندگی دانش‌آموزان و انجام رفتارهایی از سوی معلمان که باعث پدیداری بی‌حوصلگی در کلاس درس می‌شوند مانند نشستن طولانی مدت، صحبت نمودن خیلی زیاد، تدریس پیچیده و مبهم، آموزش دادن به گونه‌ای که درس‌ها به جای جذاب بودن، کسل کننده به نظر برسند، صحبت نمودن درباره رفتار به جای انجام برخی چیزها درباره آن، درس دادن درهم و برهم، غفلت از تنظیم وقت هم‌سو می‌باشند (۲۴، ۲۵)؛ هم‌چنین نتایج این پژوهش همانند نتایج به دست آمده از سایر پژوهش‌های مرتبط با بی‌حوصلگی مؤکد تأثیر محیط‌های ساکن و یکنواخت، نداشتن کاری برای انجام دادن و بی‌کاری بر بی‌حوصلگی بوده‌اند (۱۱، ۲۶، ۲۷)، اما نتایج به دست آمده از این پژوهش با نتایج به دست آمده از مطالعات ساندبرگ و همکاران (۱۹۹۱) (۲۸)، مک دونالد و هلند (۲۰۰۲) (۱۳)، استواک و ورک من (۲۰۰۴) (۲۹)، ودانوویچ و همکاران (۲۰۱۱) (۳۰) مبنی بر آمادگی بیشتر مردان به تجربه بی‌حوصلگی هماهنگ و هم‌سو نمی‌باشند. علاوه بر این، نتایج مطالعه فرهادی و همکاران (۱۳۹۰) که بر روی نمونه‌ای متشکل از ۱۸۲ دانش‌آموز ۱۲ تا ۱۸ ساله مقطع راهنمایی و دبیرستان صورت پذیرفته بود و اعلام نموده بودند که عامل خانه و مدرسه به طور معنی‌داری با بی‌حوصلگی نوجوانان رابطه دارند. بررسی میانگین هر یک از عوامل حاکی از آنند که سخت‌گیری والدین، مشاجره یا جر و بحث والدین، نداشتن کاری برای انجام دادن و نداشتن وسیله‌ای برای سرگرمی و در عامل خانه و رفتار سخت‌گیرانه و خشک معلمان و تکالیف زیاد درسی از عامل مدرسه از میانگین بالاتری برخوردار بوده‌اند، با نتایج به دست آمده از این پژوهش هم‌سو بود (۲).

اسلامی (دانشکده فنی - مهندسی) اراک از نوع طبیعی و نرمال بوده است، بدون آن که تفاوتی از این لحاظ در بین دانشجویان زن و مرد وجود داشته باشد. هم‌چنین به نظر می‌رسد هر سه عامل خانه، دانشگاه و اجتماع می‌توانند بی‌حوصلگی دانشجویان زن و مرد را تبیین و پیش‌بینی نمایند؛ در نهایت از آن جا که در ادبیات پژوهشی برای این پدیده روانی به پیامدهای متعددی چون افت تحصیلی، همبودی انواع اختلالات روانی و سوء مصرف مواد اشاره شده است و آن را به اندازه استرس برای سلامتی خطرناک می‌دانند، از این رو پیشنهاد می‌گردد تا جهت مواجهه با بی‌حوصلگی و پیش‌گیری از اثرات سوء آن در دانشجویان، این عامل از سوی مسئولان و مشاوران مورد توجه خاص قرار گیرد و در پژوهش‌های آتی به بررسی رابطه و همبودی بی‌حوصلگی با اختلالات روانی و بیماری‌های جسمانی هم‌چون بیماری‌های قلبی و گوارشی پرداخته شود؛ علاوه بر این با توجه به این که تفاوت‌های جنسیتی و فرهنگی بر آمادگی برای تجربه بی‌حوصلگی تأثیر گذار می‌باشند، پیشنهاد می‌گردد تا به اجرای پژوهش‌های بیشتری در این حوزه در نقاط بیشتری از ایران خصوصاً در بین گروه‌های سنی گوناگون پرداخته شود. بدون شک هر پژوهش علمی با محدودیت‌های مختلف اجرایی، علمی و غیره روبه‌رو است و این مطالعه نیز از این گونه محدودیت‌ها فارغ نبوده است. از جمله محدودیت‌های مطالعه می‌توان به زیاد بودن تعداد سوالات پرسش‌نامه‌ها اشاره نمود که گهگاه دانشجویان را خسته می‌نمود و آن‌ها را از پاسخ‌گویی به سوالات باز می‌داشت و اگر چه سعی می‌گردید تا با حذف پرسش‌نامه‌های بی‌پاسخ بر این محدودیت غلبه نمود، اما عدم رویارویی کامل با این محدودیت اجتناب‌ناپذیر بود.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از معاونت و مدیریت پژوهشی و کلیه همکاران محترم حوزه پژوهش، اعضای محترم شورای پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اراک، مدیریت و معاونت پژوهشی دانشکده فنی - مهندسی دانشگاه آزاد اسلامی

نتیجه‌گیری

نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر نشان داد که بی‌حوصلگی در بین دانشجویان هر دو دانشگاه علوم پزشکی (دانشکده پزشکی و پیراپزشکی) و آزاد

11. McLeod CR, Vodanovich SJ. The relationship between self-actualization and boredom proneness. *Journal of Social Behavior and Personality*. 1991; 6(5):137.
12. Fahlman SA, Mercer KB, Gaskovski P, Eastwood AE, Eastwood JD. Does a lack of life meaning cause boredom? Results from psychometric, longitudinal, and experimental analyses. *Journal of social and clinical psychology*. 2009; 28(3):307-8.
13. MacDonald DA, Holland D. Spirituality and boredom proneness. *Personality and Individual Differences*. 2002; 32(6):1113-9.
14. Binnema D. Interrelations of psychiatric patient experiences of boredom and mental health. *Issues in mental health nursing*. 2004; 25(8):833-42.
15. Melton AMA, Schulenberg SE. On the Relationship Between Meaning in Life and Boredom Proneness: Examining a Logotherapy Postulate. *Psychological Reports*. 2007; 101(3F):1016-22.
16. Wang W-C, Wu C-C, Wu C-Y, Huan T-C. Exploring the Relationships between Free-Time Management and Boredom in Leisure. *Psychological Reports*. 2012; 110(2):416-26.
17. Larson RW, Richards MH. Boredom in the middle school years: Blaming schools versus blaming students. *American journal of education*. 1991:418-43.
18. Farrell E, Peguero G, Lindsey R, White R. Giving voice to high school students: Pressure and boredom, ya know what I'm sayin'? *American Educational Research Journal*. 1988; 25(4): 489-502.
19. Begg J. What causes boredom? [cited 2015 Jan 28]. Available from: <http://www.answers.com>.
20. Kass SJ, Vodanovich SJ. Boredom proneness: Its relationship to Type A behavior pattern and sensation seeking. *Psychology: A Journal of Human Behavior*. 1990.
21. Vodanovich SJ. Psychometric measures of boredom: A review of the literature. *The Journal of psychology*. 2003; 137(6):569-95.
22. Ahmed S. Psychometric properties of the boredom proneness scale. *Perceptual and Motor Skills*. 1990;71(3):963-6.
23. Blunt A, Pychyl TA. Volitional action and inaction in the lives of undergraduate students:

اراک و کلیه اساتید و دانشجویانی که در راستای اجرای این پژوهش ما را یاری رساندند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌نمایم. قابل ذکر است این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی به شماره ۱۰۶۰ می‌باشد که با تصویب و حمایت مالی حوزه معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی اراک اجرا گردیده است.

منابع

1. Watt JD, Vodanovich SJ. Boredom proneness and psychosocial development. *The Journal of psychology*. 1999; 133(3):303-14.
2. Farhadi A, Pouretemad HD, Asgari A, Khoahabi K. predictors of boredom in teenagers. *Fundamentals of Mental Health*. 2011; 13(1):94-104. [Persian]
3. Goldberg Y. Establishing the Construct of Boredom as Distinct From Apathy, Anhedonia and Depression. 2008.
4. Farmer R, Sundberg ND. Boredom proneness--the development and correlates of a new scale. *Journal of personality assessment*. 1986; 50(1): 4-17.
5. Newell SE, Harries P, Ayers S. Boredom proneness in a psychiatric inpatient population. *International Journal of Social Psychiatry*. 2012; 58(5): 488-95.
6. Watt JD, Vodanovich SJ. Relationship between boredom proneness and impulsivity. *Psychological Reports*. 1992; 70(3):688-90.
7. Weinberg WA, Brumback RA. Primary disorder of vigilance: a novel explanation of inattentiveness, daydreaming, boredom, restlessness, and sleepiness. *The Journal of pediatrics*. 1990; 116(5):720-5.
8. Harris MB. Correlates and characteristics of boredom proneness and boredom1. *Journal of Applied Social Psychology*. 2000; 30(3):576-98.
9. Pattyn N, Neyt X, Henderickx D, Soetens E. Psychophysiological investigation of vigilance decrement: boredom or cognitive fatigue? *Physiology & Behavior*. 2008; 93(1):369-78.
10. Malkovsky E, Merrifield C, Goldberg Y, Danckert J. Exploring the relationship between boredom and sustained attention. *Experimental Brain Research*. 2012; 221(1):59-67.

- State orientation, procrastination and proneness to boredom. *Personality and Individual Differences*. 1998; 24(6):837-46.
24. Gana K, Akremi M. French Adaptation And Validation of The Boredom Proneness Scale (BP). *L'année Psychologique*. 1998; 98(3): 429-450.
25. Schunk DH, Pintrich PR, Meece J. Why Are So Many Students Bored In School?[Cited 2014 May 7]. Available From: <http://www.education.com>.
26. Linsin M. 8 Things Teachers Do To Cause Boredom.[Cited 2012 January 28]. Available From: <http://www.smartclassroommanagement.com>.
27. Jervis LL, Spicer P, Manson SM. Boredom," trouble," and the realities of postcolonial reservation life. *Ethos*. 2003; 31(1):38-58.
28. Sundberg ND, Latkin CA, Farmer RF, Saoud J. Boredom in young adults gender and cultural comparisons. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 1991; 22(2):209-23.
29. Studak CM, Workman JE. Fashion groups, gender, and boredom proneness. *International Journal of Consumer Studies*. 2004; 28(1):66-74.
30. Vodanovich SJ, Kass SJ, Andrasik F, Gerber W-D, Niederberger U, Breaux C. Culture and Gender Differences in Boredom Proneness. *North American Journal of Psychology*. 2011; 13(2).